

КОНСПЕКТ ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО АРХЕОЛОГИЯ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН „БАКАЛАВЪР“

1. Неолитна революция и неолитизация. Развитие на процеса на неолитизация в района на Близкия Изток. Неолитизация на Балканите. Пътища на разпространение: основни хипотези. Периодизация и хронология.

2. Производството през неолита и халколита: земеделие, скотовъдство, специализирани дейности (солодобив, металургия), обмен и търговия в контекста на социалната структура. Характеристика на Варненския енеолитен некропол.

3. Поява и развитие на бронзовата металургия. Снабдяване с мед и калай. Ювелирство и торевтика през бронзовата епоха. Контакти и влияния. Съкровищата от Троя, Дъбене, Изворово и Вълчитрън. „Криза на бронза“.

4. Градът в Тракия през елинистическата епоха – произход, влияния, градоустройство, архитектура.

5. Тракийски погребални практики и гробни съоръжения. Произход и развитие на куполните гробници – по-важни представителни паметници. Характерни особености на т. нар. „македонски тип“ гробници – по-важни представителни паметници.

6. Тракийската торевтика – иконографска и стилова характеристика, семантика. Паметници на тракийската торевтика от ранножелязната и късножелязната епоха. Характер на тракийските съкровища – проблеми на проучванията.

7. Древноелинска архитектура – строителни техники, архитектурни ордери. Древноелинският храм – устройство и видове, украса. Градоустройство. Атинският акропол – устройство и паметници.

8. Древноелински изкуства и занаяти. Монументална скулптура и релеф: статуарни типове, пластически канон, творци и школи. Керамично производство и вазопис – форми, функция, периодизация и характеристика на отделните стилове – композиция и сюжети.

9. Градоустройството през римската епоха в българските земи. Организация на градовете в Долна Мизия и Тракия – характерни особености, укрепяване, градоустройство, архитектура. Проблеми на континуитета.

10. Изкуство и занаяти в тракийските провинции. Каменна пластика, мозайки, художествен бронз, керамични изделия, глиптика и ювелирство. Мода и ателиета, традиция и еkleктика.

11. Религиозен живот в Долна Мизия и Тракия – официални и неофициални култове; Тракийският бог-конник: иконография и светилища; погребални практики и съоръжения; надгробна и оброчна пластика.

12. **Плиска.** Външен и Вътрешен град. Проблемът за периодите в развитието на Плиска и тяхната датировка в съвременната историография. Дворцовият комплекс в Плиска: топография и устройство.

13. **Преслав.** Външен и Вътрешен град. Проблемът за периодите в развитието на Преслав и тяхната датировка в съвременната историография. Дворцовият комплекс в Преслав: топография и устройство.

14. **Църковната архитектура на Първата българска държава.** Типове християнски храмове. Традиции и влияния.

15. **Средновековният български град през XII – XIV в.** Планировка и характерни градоустройствени особености на градските структури. Типове градове от българското средновековие. Икономически и социални особености на града. Примери.

16. **Столицата на Второто българско царство.** Средновековният Търнов: топография и градоустройство. Царевец, Трапезица, Девинград, Асенова махала.

17. **Българският средновековен замък XII – XIV в.** Възникване, влияния, развитие, устройство и функции. Примери.

18. **Укрепителна система и военна архитектура на Втората българска държава.** Основни принципи. Характеристика и функции на елементите на военната архитектура. Строителни техники. Примери.

19. **Църковна архитектура на Втората българска държава.** Типове християнски храмове. Строителни похвати. Примери.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА

Праисторическа археология:

Александров, С., Я. Димитрова, Х. Попов, Б. Хореш, К. Чукалев. Злато и бронз. Метали, технологии и междурегионални контакти на територията на Източните Балкани през Бронзовата епоха. София, 2018.

Гацов, И. Началото. София, 1994.

Иванов И., М. Аврамова. Варненски некропол, София, 1997.

Лещаков, К. Бронзовата епоха в Горнотракийската низина. – ГСУ-ИФ, сп. Археология, т. 3, 2006, 141 – 216.

Лещаков, Л. Типология и хронология на бронзовите върхове за копия. София, 2015.

Николов, В. Раннонеолитно жилище от Слатина (София). – Разкопки и проучвания, XXV, 1992.

Николов, В. Култура и изкуство на Праисторическа Тракия. С., 2006.

Николов, В. Праистория на българските земи. – В: Българска национална история. Том I. Българските земи през древността. Велико Търново. 2011.

Тодорова Х. Каменно-медната епоха в България. С., 1986.

Тодорова Х., И. Вайсов. Новокаменната епоха в България. С., 1993.

Haag, S., Ch. Popov, B. Horejs, S. Alexandrov, G. Plattner. Das erste Gold. Ada Tepe: Das Älteste Goldbergwerk Europas. Wien, 2017.

Nikolov, V. /edit./. Salt and Gold: The Role of Salt in Prehistoric Europe. Veliko Tarnovo, 2012.

Sherratt, A., T. Taylor. Metal Vessels in Bronze Age Europe and the Context of Vulchetrün. – In: Best, J., N. de Vries (eds). Thracians and Mycenaeans. Leiden–Sofia, 1989, 106 – 134.

Тракийска археология:

Божкова, А. Антична керамика между Хемус, Родопи и Евксинския Понт (VII-I в. пр. Хр.). Характеристика, разпространение и употреба. Велико Търново, 2017.

Вълева, Ю. Типология на тракийските монументални градени гробници (V – III в. пр. н. е.). София, 2013.

Китов, Г., Д. Агре. Въведение в тракийската археология. София, 2002.

Кратка енциклопедия „Тракийска древност“. София, 1993.

Лазаров, М. Древногръцката рисувана керамика от България. Варна, 2003.

Ников, К. Сивата монохромна керамика от Аполония. Велико Търново, 2012.

Попов, Хр. Урбанизация във вътрешните райони на Тракия и Илирия през VI – I в. пр. Хр. София, 2002.

Рабаджиев, К. Елински мистерии в Тракия. Опит за археологически прочит. София, 2002.

Рабаджиев, К. Конят, колесницата и конникът. Към интерпретацията на образа в тракийската култура. София, 2014.

Рехо, М., Х. Попов, М. Дамянов. Среброто на траките. НАИМ – БАН. Каталози. Том VII. София, 2017.

Стоянов, Т. /ред./. Сборяново. Том III. Тракийският град. Градоустройство, укрепителна система, архитектура. София, 2015.

Чичикова, М., К. Димитров. Севтополис. Градът на Севт III. София, 2016.

Lazarenko, I., El. Mircheva, R. Encheva, D. Stoyanova, N. Sharankov. The Temple of the Pontic Mother of Gods in Dionysopolis. Varna, 2013.

Valeva, J., E. Nankov, D. Graninger. A Companion to Ancient Thrace. Wiley-Blackwell, 2015.

Класическа археология:

Баралис, А., К. Панайотова, Д. Недев. По стъпките на археолозите. Аполония Понтийска. Колекции на Лувър и български музеи. Велико Търново, 2019.

Ваклинов Ст. Археология. Том I. София, 1973.

Джансън, Х. У., А. Джансън. История на изкуството. Том I. София, 2014.

Иванова, М. Форма и композиция в античната архитектура – ГЪРЦИЯ. София, 1978.

Рабаджиев, К. Боговете в човешкото пространство. Археология на елинските представи. София, 2021.

Радев, О. Лекции по Антична култура. София, 2018.

Ривкин Б. Антично изкуство. София, 1983.

Археология на римските провинции Долна Мизия и Тракия

Археология на българските земи (ред. Р. Иванов), т. 1-3, С., 2004, 2006, 2008.

Велков, В. Градът в Тракия и Дакия през късната античност. София, 1959.

Вълчев, Ив. Извънградските светилища в римската провинция Тракия (I–IV век). София, 2015.

Геров, Б. Проучвания върху западнотракийските земи през римско време. ГСУ ФФ 54/3, 1960, ГСУ ФИФ 61/1, 1967, ГСУ ФИФ 62/2 1968, ГСУ ФИФ 63/1 1969.

Геров, Б. Романизмът между Дунава и Балкана. Част I-II: ГСУ ФИФ, 45, 1948/49; ГСУ ФФ, 47, 1950/52.

Гетов, Л. Погребални обичаи и гробни съоръжения у траките през римската епоха (I–IV в.). – Археология, XII, 1970, № 1, 1-11.

Динчев, В. По въпроса за урбанизацията на Moesia inferior. – В: Б. Петрунова и др. (ред.) In honorem professoris Stanislav Stanilov (Известия на националния археологически институт, XLIII). София, 2016, 32-64.

Иванов, М. Надгробни паметници от провинция Тракия (I–III в.). Автореферат на дисертация. София, 2004.

Иванов, Т., Иванов, Р. Никополис ад Иструм. Т.1. С. 1994.

Иванов, Т., Иванов, Р. Улпия Ескус. Т.1. София. 1998; Т. II (РП, XXXIV). София, 2005.

Калчев, К. Гробни съоръжения и погребален ритуал в южния некропол на Августа Траяна (II–IV в.). – ИМЮИБ, 7, 1984, 77-87.

Кацарова, В. Пауталия и нейната територия през I–VI в. Велико Търново, 2005.

Кесякова, Е. Филипопол през римската епоха. София. 1999.

Колева, М. Римска идеална скулптура от България. София, 2017.

Любенова, В. Тракийски светилища. В: Тракийски паметници, 2. София, 1980, 15-47.

Маджаров, К. Диоклецианопол. Т.1. София, 1993.

Николов, Д. Организация на градовете в Римска Тракия. – В: Поселищен живот в Тракия, Първи национален симпозиум – Ямбол, 1982, с. 90-100.

Райчева, М. Императорският култ в провинция Тракия. Автореферат на дисертация за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“. София, 2013.

Римски и ранновизантийски селища в България (ред. Р. Иванов), I (2002), II (2003), III (2008).

СЕРДИКА: Т. I (Герасимов, Т. /ред./), София, 1964; Т. II (Велков, В. и др. /ред./), София, 1989.

Тачева-Хитова, М. История на източните култове в Долна Мизия и Тракия. С. 1982.

Тачева, М. История на българските земи в древността през елинистическата и римската епоха. С. 1997.

Тодоров, Я. Паганизмът в Долна Мизия през първите три века след Христа. С. 1928.

Топалилов, И. Римският Филипопол. Т. 1. Топография, градоустройство и архитектура. Велико Търново, 2012.

Усет за разкош. Римски мозайки от България, С., 2019.

Conrad, S. Die Grabstelen aus Moesia Inferior. Leipzig, 2004.

Milčeva, R. Römische Porträts im Archäologischen Nationalmuseum, Sofia. Langenweißbach, 2005.

Ruseva-Slokoska, L. Roman Jewellery. Sofia 1992.

Средновековна археология:

Аладжов, А. Византийският град и българите VII – IX век (по археологически данни). С., 2010.

Архитектурата на Първата и Втората българска държава. С., 1975.

Ваклинов Ст. Ваклинова М. Съкровището от Над сент Миклош. С., 1983.

Ваклинов, С. Формиране на старобългарската култура. С. 1980.

Вернер Й. Погребалната находка от Малая Перешчепина и Кубрат - хан на българите. С., 1988.

Георгиев П., Витлянов Ст. Архиепископията- манастир в Плиска, С. 2001

Дерменджиев, Е. Към фортификацията на Главния вход на средновековната крепост на хълма Царевец във Велико Търново. – Археология, 2000, 3-4, 69-78.

Дерменджиев, Е. Северната кула на средновековната крепост на хълма Трапезица във Велико Търново. – Археология, 3-4, 2009, 48-67.

История на българското изобразително изкуство. С., 1976.

История на Велико Търново. Т. 1.

Мавродинов, Н. Старобългарското изкуство XI – XII в. С., 1966.

Мавродинов, Н. Старобългарското изкуство. Изкуството на Първото българско царство. С. 1959.

Миятев, К. Архитектурата в средновековна България. С., 1965.

Поливянний, Д. Средновековният български град през XIII – XIV в. Очерци. С., 1989.

Попов, С. Замъкът в Европа и България през Средните векове. С., 2011.

Рабовянов, Д. Извънстоличните каменни крепости на Първото българско царство (IX – началото на XI век). (Дисертации, том 5), София, 2011

Рашев, Р. Българската езическа култура VII-IX век. С. 2008

Средновековният български град. Технологии.

Средновековният замък в българските земи. Сопот, 1987.

Станилов, С. Славяните в Първото царство. С., 2002.

Тотев, Т. Преславското съкровище. Шумен, 1993.

Харбова, М. Отбранителни съоръжения от българското средновековие. С., 1980.

Харбова, М. Укрепеният български средновековен град XIII – XIV в. С., 1979.

Чанева-Дечевска, Н. Църковната архитектура в България през XI – XIV в. С., 1988.

Чанева-Дечевска, Н. Църковната архитектура на Първата българска държава. С., 1984.

** студентите могат да извършват консултации относно въпросите от Държавния изпит с преподавателите от съответното направление.*

Конспектът е приет с Решение на Катедрен съвет с Протокол № 136 от 10.06.2021 г.

Комисията си запазва правото в деня на изпита да подбере изпитните въпроси.

Обявените оценки на писмените работи са окончателни и не подлежат на преразглеждане и преоценяване.